

Växjö kommuns beredskap

Fastställt/ upprättad: Kommunfullmäktige 2026-06-16 § 115
KS/2026-00147

Giltighetstid: Tills vidare **Dokumentansvarig:**
Kommunstyrelsen **Dokumentinformation:**

Tidigare ändringar: Dnr:

**Växjö
kommun**

Växjö kommuns beredskap – nuläge och utvecklingsbehov

www.vaxjo.se

Informationsklassning: Öppen

Innehåll

Inledning	3
Bakgrund och syfte	4
Fem beredskapsområden och sex långsiktiga mål.....	5
Energiberedskap	6
Utvecklingsbehov energiberedskap	7
IT och telekommunikationer.....	8
Utvecklingsbehov IT och telekom	9
Förnödenhetsförsörjning, livsmedel.....	10
Utvecklingsområden förnödenhetsförsörjning.....	11
Värmebölja och torka.....	11
Utvecklingsområden värmebölja och torka.....	12
Vatten och avlopp	13
Utvecklingsområden vatten och avlopp:.....	13
Sammanfattande slutsatser och rekommendation	14
Övergripande rekommendation:.....	15

Inledning

Växjö kommuns beredskap står inför betydande utmaningar, men också stora möjligheter att stärka vår motståndskraft.

Denna rapport ger en samlad bild av nuläget och pekar ut den önskade riktningen för kommunens fortsatta förmågeutveckling inom civil beredskap. Rapporten fungerar som ett stöd för nämnder och styrelser, vilka bär det primära ansvaret för att planera, genomföra och följa upp sitt eget beredskapsarbete inom respektive verksamhetsområde. Kommunstyrelsen har samtidigt ett övergripande uppdrag att leda, samordna och säkerställa uppföljning av det samlade beredskapsarbetet, så att insatserna hänger ihop och bidrar till en robust helhet. Rapporten ger en översikt av nuläget inom fem områden: energi, IT och kommunikation, livsmedel, klimatanpassning samt vatten och avlopp, och vägleder kommunens prioriteringar så att de mest samhällskritiska funktionerna ska fungera även vid kris och krig. På så sätt utgör den ett centralt verktyg för kommunens gemensamma utveckling av beredskapsförmåga.

Genom att utgå från nationella riktlinjer och lokala riskanalyser identifieras både styrkor och förbättringsområden, och rapporten visar på utvecklingsbehov som krävs för att på lång sikt säkra samhällsviktiga funktioner även vid påfrestningar och kriser.

Kommunen har redan byggt upp en grundläggande krishanteringsförmåga, men det finns ett tydligt behov av att utveckla denna till en mer uthållig och systematisk kapacitet för att möta framtida utmaningar. Detta kräver återkommande investeringar, tydliga handlingsplaner och kontinuerligt lärande, där ansvarsfördelningen mellan nämnder, styrelser och kommunstyrelsen är en avgörande framgångsfaktor.

Utöver den öppna rapporten finns mer detaljerade förmågeredovisningar för specifika områden. De detaljerade förmågeredovisningarna omfattas av sekretess och hanteras inom respektive verksamhet.

Bakgrund och syfte

Den här kartläggningen och analysen har tagits fram för att ge en tydlig och sammanhängande bild av Växjö kommuns beredskapsförmåga inom särskilt utvalda områden. Arbetet utgår från nationella riktlinjer, lokala risk- och sårbarhetsanalyser samt expertbedömningar av kommunens särskilda förutsättningar.

En medveten prioritering har gjorts, med fokus på utvalda områden; kartläggningen är därmed inte heltäckande utan bör betraktas som ett startskott för det fortsatta beredskapsarbetet.

Syftet med rapporten är att, utifrån genomförd kartläggning och analys, ge en tydlig bild av Växjö kommuns nuvarande beredskapsförmåga samt att identifiera de utvecklingsbehov som finns för att stärka och långsiktigt säkra kommunens kapacitet att hantera allvarliga kriser och samhällsstörningar.

Kartläggningen omfattar både kommunens nämnder och styrelser. Den analys som sammanfattas i rapporten utgör ett underlag för prioriterade beslut som stärker robustheten och säkerställer att samhällsviktiga funktioner kan upprätthållas även under svåra förhållanden.

Målet är att lägga grunden för långsiktiga prioriteringar och insatser genom gemensamma målbilder, så att kommunen steg för steg kan utveckla den robusthet och förmåga som krävs för att möta framtidens utmaningar.

Fem beredskapsområden och sex långsiktiga mål

Beredskapsarbetet är i denna rapport uppdelat i fem strategiska områden (energiberedskap, IT och telekommunikationer, förnödenhetsförsörjning, värmebölja och torka samt vatten och avlopp). Under dessa finns sex övergripande långsiktiga målsättningar (området IT och telekommunikationer omfattar två målsättningar – en för IT och en för telekommunikationer).

- Förmåga att hantera två veckors nationellt elavbrott med därefter återkommande rullande dagliga elavbrott under en tremånadersperiod.
- Förmåga att hantera veckolånga avbrott och störningar i telekommunikationer.
- Förmåga att hantera flera veckor eller månader långa avbrott i för kommunen viktiga IT-system inklusive eventuell förlust av data i utslaget IT-system.
- Förmåga att upprätthålla måltidsverksamheten i tre veckor vid avbrott i livsmedelsförsörjningen.
- Förmåga att klara av längre värmeböljor sommartid med dagstemperatur runt 40°C och nattemperatur över 20°C.
- Förmåga att hantera ett längre avbrott i dricksvattenförsörjningen.

Målen syftar i första hand till att vara vägledande för kontinuitetshanteringsarbetet i förvaltningar, bolag och förbund. Det vill säga planeringen och implementeringen av beredskapsåtgärder som syftar till att mildra konsekvenserna av- eller korta återställningstiden efter en störning. Exempelvis åtgärder för att hantera elavbrott.

Vidare beskrivs nationella mål, i den mån dessa finns, samt behov av utveckling för att stärka beredskapen. Kartläggningen ska ses som en startpunkt för att säkerställa en kontinuerlig utveckling av kommunens förmåga att hantera kriser och upprätthålla viktiga samhällsfunktioner även under svåra förhållanden.

Energiberedskap

Nuläget visar att Växjö kommun har kapacitet att hantera mindre elavbrott som är geografiskt begränsade, till exempel i en del av Växjö stad eller i någon av våra tätorter. Kommunen kan då hantera avbrott i upp till sju dygn med hjälp av egna mobila reservkraftverk, kombinerat med anpassningar och prioriteringar i våra verksamheter. Dock finns begränsningar vid mer långvariga och omfattande elavbrott, särskilt vid nationella störningar i elförsörjningen och minskad tillgång till drivmedel. Kommunen behöver stärka tillgången till reservkraft och drivmedel för att upprätthålla acceptabel verksamhetsnivå under en längre period av störningar i elförsörjningen. Denna typ av åtgärd behöver kompletteras med konkreta planer för hantering av elavbrott i vissa verksamheter.

Vid elavbrott påverkas kommunens samhällsviktiga funktioner snabbt och påtagligt. Många kritiska verksamheter är beroende av stabil elförsörjning, och nuvarande reservlösningar är framför allt anpassade för kortvariga störningar. Ett längre elavbrott kan därför innebära betydande utmaningar för att upprätthålla trygghet, säkerhet och hälsa för invånare.

Även verksamheter inom utbildning, kultur och fritid är elberoende, vilket kan medföra att viss anpassning eller tillfälliga stängningar krävs vid långvariga avbrott. Detta påverkar såväl den dagliga driften som välbefinnandet och säkerheten för våra kommuninvånare.

Tillgången till dricksvatten är ett annat exempel på en samhällsfunktion som är starkt beroende av el. Långvariga avbrott kan leda till störningar i vattenförsörjningen, vilket riskerar att skapa hygieniska och hälsomässiga utmaningar.

Kommunikationstjänster påverkas också vid elavbrott, vilket kan försvåra både samordning av insatser och information till invånare under en kris. Sammantaget visar nuläget att det är av största vikt att kontinuerligt arbeta med och utveckla åtgärder för

att stärka kommunens motståndskraft, minska sårbarheter och säkerställa att samhällsviktiga funktioner kan upprätthållas även vid mer långvariga störningar.

Nationella mål för energiberedskap handlar om att säkerställa en trygg och säker energiförsörjning i Sverige, även under störningar eller i händelse av krig. Detta inkluderar att förebygga, motstå och hantera störningar i elförsörjningen som kan påverka samhällsviktiga funktioner. Målen är integrerade i det civila försvaret och totalförsvaret, där energiförsörjningen är en central del. Målen är övergripande och saknar konkreta förmågekrav. Det saknas som regel även förmågekrav i nuvarande lagstiftning.

Dock anses det rimligt, efter analys och arbetet med Växjö systemet för civil beredskap, att kommunen långsiktigt ska kunna klara avbrott i elförsörjningen där avbrotten initialt varar ett par veckor och därefter rullande avbrott dagligen med återkommande veckolånga avbrott under en sammanhängande period av minst tre månader. Detta mål är baserat på riktlinjer från Försvarsmakten och Myndigheten för civilt försvar

Utvecklingsbehov energiberedskap:

- Utöka drivmedelslager och reservkraft
- Förtydliga ansvar och rutiner för aktivering av reservkraftorganisation
- Stärk samverkan med fastighetsägare och näringsliv för att samordna resurser och öka uthålligheten vid avbrott i elförsörjningen.
- Genomför regelbundna utbildningar, övningar och tester för att säkerställa att reservkraftsystemen fungerar och att personalen kan hantera dem och långvariga störningar.
- Utveckla redundanta lösningar för fjärrvärme och kritisk infrastruktur för att minska beroendet av enskilda leverantörer eller system.
- Integrera energiberedskap i kommunens långsiktiga planering genom att inkludera energiberedskap som en del av kommunens strategiska styrning och

budget, så att åtgärder och investeringar samordnas över tid och bidrar till ökad robusthet. Energiberedskap ska även integreras som en del i förvaltningarnas och bolagens kontinuitetsplanering.

IT och telekommunikationer

Kommunen har idag viss förmåga att hantera avbrott i enskilda IT-applikationer eller nätverk under gynnsamma förutsättningar i upp till 14 dygn. Med gynnsamma förutsättningar menas om mobiltelefonin fortsatt fungerar, avbrottet bara rör ett system eller nätverk, att övriga samhällsfunktioner såsom el och telekommunikation fungerar normalt och all drabbad IT-utrustning kan kopplas bort. Vid mer allvarliga samhällsstörningar som omfattar el- och telekommunikationsavbrott eller cyberattacker minskar förmågan drastiskt.

Långvariga eller omfattande avbrott i IT- och telekommunikationer innebär betydande utmaningar för kommunens verksamheter. Eftersom många samhällsfunktioner idag är digitaliserade, kan tillgängligheten till information och tjänster kraftigt begränsas vid störningar. Det försvårar planering, dokumentation och kommunikation både internt och externt. Denna problematik visar på vikten av att systematiskt arbeta med åtgärder som stärker förmågan att hantera störningar, så att kommunens funktioner och service kan upprätthållas även under svåra förhållanden.

Till skillnad från andra områden i rapporten styrs de nationella målen inom detta område av lagstadgade krav, särskilt enligt NIS och den nya lagstiftningen för cybersäkerhet. Vi ska arbeta förbyggande för att minimera skador om en incident inträffar och snabbt kunna återställa funktioner. Detta genom ett systematiskt och riskbaserat arbete utifrån ett allriskperspektiv. Lagstiftningen grundar sig på det aktuella omvärldsläget och behovet av att stärka motståndskraften. Kraven i lagstiftningen innehåller konkreta hanteringskrav men utifrån ett förmågeperspektiv är de lite mer övergripande.

Dock anses det rimligt, efter analys av händelser och genomgång av kommunens nuvarande kapacitet, att kommunen på sikt behöver kunna hantera IT-avbrott som varar flera veckor, med en successiv återgång till normalläge under några månaders tid.

Kommunen behöver därutöver kunna hantera veckolånga avbrott i den regionala och lokala telekommunikationen.

Dessa mål är baserade på Växjö kommuns "Kommunalt typfall 1", riktlinjer från Myndigheten för civilt försvar och Försvarsmakten samt diskussioner med Växjö kommuns IT-avdelning.

Utvecklingsbehov IT och telekom:

- Bygg ut reservutrustning och redundans som snabbt kan aktiveras vid driftstörningar eller cyberattacker.
- Genomför regelbundna beredskapsövningar för att testa krishanteringsrutiner, reservsystem och personalens förmåga att agera vid långvariga IT- och teleavbrott.
- Säkra återställningskapacitet och testa processer för snabb återställning av kritiska system.
- Vidareutbilda personal inom verksamhetskritiska områden kring säker hantering av IT, informationssäkerhet och handhavande av reservrutiner vid längre avbrott.
- Stärk leverantörssamarbeten för att snabbt kunna få fram reservdelar, teknisk support och expertis vid kris.
- Förbättra informationssäkerheten för att stärka skyddet mot cyberhot
- Utveckla manuella reservrutiner för kritiska arbetsmoment som idag utförs digitalt. Planeringen bör inkludera förenklingar i arbetssätt där det är möjligt för att minska arbetsbördan vid manuellt arbete, samt beräkna behovet av förstärkt bemanning för att säkerställa kontinuitet i verksamheten under längre manuella driftperioder.

Förnödenhetsförsörjning, livsmedel

Växjö kommun har rutiner för omsättningslager av livsmedel, nuvarande förmåga (en vecka för behovet inom utbildningsförvaltningen och upp till två veckor för behovet inom omsorgsförvaltningen och arbete och välfärd) utgör en viss beredskap inom måltidsorganisationen. Relevanta krisscenarier och kommande lagstiftning innebär ett behov av utökad förmåga.

Särskilt sårbara grupper såsom barn och äldre är i hög utsträckning beroende av kommunens organiserade matdistribution för att tillgodose grundläggande behov av näring, hälsa och trygghet. För dessa individer är en fungerande försörjningskedja ofta avgörande för att förebygga undernäring, sjukdom och andra komplikationer. Därför behöver beredskapsarbetet ha ett särskilt fokus på att säkerställa kontinuitet och tillgänglighet i matförsörjningen till dessa grupper, då avbrott snabbt kan få allvarliga konsekvenser för deras liv och välbefinnande.

Det saknas tydliga mål och nationella riktlinjer för ansvaret kring livsmedelsförsörjning till allmänheten. Generellt ska dock Sverige klara en säkerhetspolitisk kris som pågår under tre månader och där det finns begränsningar i importen av livsmedel.

Dock anses det rimligt, efter analys och genomgång av kommunens nuvarande kapacitet, att kommunen behöver öka lagerhållningen och initialt säkerställa livsmedel för tre veckor för respektive förvaltnings omsorg.

Detta mål utgår i huvudsak från Växjö kommuns "Utredning kring livsmedelsberedskap". Målet bedöms även uppfylla förväntad kommande lagstiftning.

Utvecklingsområden förnödenhetsförsörjning:

- Utöka beredskapslager (omsättnings- och krislager) av baslivsmedel som räcker minst tre veckor, med system för regelbunden rotation för att motverka svinn och säkerställa livsmedlens kvalitet.
- Utveckla samverkansavtal med lokala aktörer om beredskapssamverkan, lagerhållning och prioriterad distribution vid störningar för att tillgodose ansvaret för kommunens invånare.
- Vidare kartläggning och analys av försörjningskedjan genom att identifiera sårbara länkar och flaskhalsar i den lokala och regionala livsmedelsförsörjningen
- Särskilt fokus på utsatta grupper genom att vidareutveckla beredskapsplaner för matdistribution och logistik som snabbt kan aktiveras vid kris.
- Genomför gemensamma övningar och testa samverkansrutiner där olika aktörer deltar, för att förbättra samordning och identifiera förbättringspotential.
- Utred möjligheter till ökad lokal livsmedelsproduktion och förädling, inklusive krisberedskap för skolor, vård och omsorg.

Värmebölja och torka

Kommunen har erfarenhet av torka och värmeböljor, främst från perioden 2018–2022. Idag finns möjlighet att hantera upp till fyra veckors värmebölja med dagstemperaturer på 28°C. Det är dock under förutsättning att det inte förekommer några störningar i energiförsörjningen eller vattenförsörjningen. Det finns stora brister vad gäller förmåga att hantera högre temperaturer och längre tidsperioder.

Kommunen behöver stärka sitt övergripande skydd för specifika verksamheter och utsatta grupper vid värmebölja och torka.

Centralkök och skolkök är inte dimensionerade för extremvärme, vilket ökar risken för störningar i matförsörjning och omsorg.

Det saknas tydliga nationella riktlinjer för kommunernas hantering av extremvärme och relaterade risker, men vissa beredskapsmyndigheter har tagit fram vägledande principer. Ett centralt mål är att minska dödlighet och sjuklighet kopplad till höga temperaturer. Folkhälsomyndigheten betonar vikten av att skydda särskilt sårbara grupper såsom äldre, kroniskt sjuka, små barn, gravida och personer med funktionsnedsättning. Målen är övergripande utan konkreta förmågekrav.

Med ett förändrat klimat står Växjö kommun inför nya utmaningar när det gäller att hantera värmeböljor och torka. Det anses därför rimligt att kommunen ska förbereda sig för dagstemperaturer på upp till 40 grader dagtid och över 20 grader nattetid. Verksamheterna ska vara förberedda på att dessa extrema temperaturer kan pågå under en sammanhängande period av åtta veckor. Målet är baserat på framtida klimatscenarion och riktlinjer från SMHI och Folkhälsomyndigheten.

Utvecklingsområden värmebölja och torka:

- Inventera och förbättra skydd för verksamheter med utsatta grupper och säkerställ att dessa har tillgång till fungerande kylsystem, skuggning och tillräcklig ventilation vid extremvärme i den mån det är rimligt.
- Utöka tillgången till portabla kyl- och fläktsystem som snabbt kan distribueras till samhällsviktiga fastigheter och verksamheter vid behov.
- Utveckla och testa handlingsplaner för värmebölja och torka, inklusive larmrutiner, prioritering av resurser och fördelning av extra vatten och kylningsmöjligheter.
- Integrera klimatanpassning i fastighetsplanering: Säkerställ att om- och nybyggnation av kommunala fastigheter inkluderar lösningar för passiv kylning, gröna tak, solskydd och/eller värmefåliga material.

Vatten och avlopp

Ett långvarigt avbrott i vattenförsörjningen leder snabbt till ett kritiskt läge för både dricksvattenbehov och möjligheten att upprätthålla basala hygienrutiner. Kommunens VA-avdelning har en nödvattenplan men vid avbrott i ordinarie dricksvattendistribution kommer mängderna dricksvatten som VA-avdelningen kan leverera att vara kraftigt begränsade. Det saknas även heltäckande lösningar för hantering av fekalier och hygien vid långvariga störningar.

Tydliga nationella riktlinjer saknas för kommuners hantering av vatten och avlopp i kris och krig. Men vissa beredskapsmyndigheter har tagit fram vägledande principer och viss kravställning styrs av lag. Regeringen har genom uppdrag till Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Naturvårdsverket pekat på behovet av att trygga Sveriges livsmedels- och dricksvattenförsörjning, avlopp och avfallshantering vid kris och krig, och att kommuner, regioner samt VA-producenter behöver genomföra nödvändiga investeringar för att stärka beredskapen.

Efter analys, och baserat på lag (2006:412) om allmänna vattentjänster och lag (2006:544) om kommuners åtgärder inför och vid extraordinarie händelser, anses det rimligt att kommunen vid problem i dricksvattenförsörjning inom ett dygn ska kunna sörja för befolkningens behov av vatten för att dricka och laga mat. Kommunens verksamheter (ej VA-avdelningen) behöver planera för hur verksamheter ska ställas om vid brist på dricksvatten.

Utvecklingsområden vatten och avlopp:

- Stärk förmågan att snabbt aktivera nödvattenförsörjning eller andra redundanta lösningar vid större avbrott.
- Utöka kapaciteten för och omloppshantera nödvatten genom att utreda möjligheten att etablera permanenta lager av nödvatten och vattenbehållare

alternativt mobila vattenreningslösningar, så att grundläggande dricksvattenbehov för befolkningen kan tillgodoses vid avbrott.

- Förbättra och testa sanitetssystem för avloppshantering vid vattenbrist, inklusive reservlösningar för verksamheter med särskilt höga hygienkrav.
- Genomför återkommande beredskapsövningar för vatten- och avloppshantering där hela krisorganisationen tränas, samt utvärdera och revidera planer utifrån erfarenheter och identifierade brister.

Sammanfattande slutsatser och rekommendation

Växjö kommun har under de senaste åren utvecklat en grundläggande förmåga att hantera kriser inom flera centrala områden. Inom värmebölja och torka finns viss kapacitet för att hantera måttliga händelser, men uthålligheten minskar vid längre och större påfrestningar, särskilt på grund av brist på kylsystem och otillräckligt skydd i särskilda verksamheter. På VA-området finns en nödvattenplan, men robusta lösningar för omfattande nödvattenutdelning, omställning av verksamheter och sanitet vid långvariga avbrott behöver stärkas. Elberedskapen omfattar rutiner för reservkraft, men kapaciteten är begränsad vid långvariga störningar och beslut om ökad stationär reservkraft krävs för extra sårbara verksamheter. IT och telekommunikation har viss redundans, men är känsliga för avbrott och kräver ytterligare planering och investering för ökad robusthet. Förnödenhetsförsörjningen av livsmedel har en viss reservplanering, men det finns fortsatt sårbarhet vid större störningar och en ökning av förmåga är nödvändig.

Sammanfattningsvis krävs nu en övergång från grundläggande krisberedskap till en mer uthållig och systematiskt uppdaterad förmåga. Detta förutsätter återkommande investeringar, tydliga handlingsplaner och ett kontinuerligt lärande för att kommunen

ska klara framtida kriser och säkerställa trygghet och service till invånarna även under svåra förhållanden.

Övergripande rekommendation:

För att säkerställa att Växjö kommun kan möta framtidens växande och alltmer komplexa kriser, krävs en långsiktig, stegvis investeringsplan som tydligt anger vilka resurser och insatser som måste tillföras under kommande år. Endast genom att systematiskt arbeta med dessa förbättringsområden och säkerställa att investeringar sker i rätt takt och omfattning, kan kommunen bygga upp den robusthet och uthållighet som krävs för att skydda invånarnas hälsa, trygghet och samhällsfunktionernas fortlevnad vid allvarliga störningar och hot. Behovet är stort, och utan ett tydligt, långsiktigt åtagande riskerar kommunen att stå utan tillräckliga verktyg när kriserna väl inträffar.

